

Dr. George P. L.
Walker á Hawai
í jan. 1989.

*Mynd: Leó
Kristjánsson.*

Dr. WALKER FÆDDIST I LONDON en ólst aðallega upp á Norður-Írlandi og þar las hann jarðfræði við háskólann í Belfast og fullnumaði sig svo í kristallafræði í háskólanum í Leeds. Árið 1954 varð hann lektor við Imperial College í London og þar starfaði hann aðallega á þeim árum sem hann rannsakaði jarðsögu Austurlands.

Mín fyrstu kynni af George Walker urðu við bílaverkstæðið á Breiðdalsvík þar sem hann þurfti að fá einhverja lagfæringu á gömlu Austin „druslunni“ sinni sem hann hafði með sér frá Bretlandi fyrstu sumrin með Gullfossi og heim aftur á haustin. Kannski hef ég verið milligöngumaður þarna á verkstæðinu vegna tungumálaörðugleika hans við viðgerðarmanninn. En hvað sem því liður þá bættist honum þarna enn einn kunningi í þann stóra hóp kunningja og vina sem hann eignaðist á Austurlandi á þeim sumrum sem hann dvaldist þar.

Einkum var það bændafólk sem hann kynntist. Hann fékk gjarnan að tjalda í nágrenni einhvers bónabæjar þar sem hann svo hélt til part úr sumri og gjarnan sumar eftir sumar. Eftir langan vinnudag knúði þessi „nágranni“

Heimir Þór Gíslason

Í minningu dr. Walkers

fæddur 2. mars 1926
dáinn 17. janúar 2005

Eflaust minnast margir Austfirðingar hægláts manns sem sást vera á flakki um haga og fjallshlíðar hingað og þangað á Austurlandi, einkum á árunum 1955–1965. Hér á ég við breska jarðfræðinginn George Patrik Leonard Walker eða dr. Walker eins og hann var jafnan nefndur manna á milli. Fæsta hefur grunað og margir vita það kannski ekki enn að þarna fór maður sem varð með árunum heimsfrægur í stétt jarðvísindamanna.

svo gjarnan dyra á bænum þeirra erinda meðal annars að kaupa mjólk. Spurnir hef ég haft af því að viðar en á einum stað, kannski víðast hvar, var honum þá gjarnan boðinn kvöldverður eða önnur hressing sem hann þáði ætið með þókkum.

Stundum var Hazle, eiginkonan, með honum og eitt sumarið einnig Alison, dóttirin, þá þrigga ára. Ekki man ég betur en að hjónin, með eða án dótturinnar, héldu til í Kúabotni í Fagradslandi í Breiðdal part úr sumri, ár eftir ár.

Pegar dr. Walker fór sína fyrstu ferð til Íslands, nýútskrifaður doktor í kristallafræði 29 ára að aldri, töldu enskir starfsfélagar hans að Ísland væri bara „basaltklessa með enga jarðsögu“. En þetta átti heldur betur eftir að breystast. Með fyrirlestrum á vetrum, ritgerðum (til eru um 30 ritgerðir hans um jarðfræði landsins á bókasafni Náttúrufræðistofnunar Íslands) og stúdentaleiðöngum til Íslands hefur landið orðið Mekka margra jarðvísindamanna.

Dr. Walker sagði einhværn tíma að Ísland hefði kennt sér jarðfræði. Þótt hann væri lengstum á Austurlandi við rannsóknir sínar á þessum árum fór hann jafnframt vitt um landið. Ef til vill hafði hann aldrei séð eldgos þegar

Heimir Þór Gíslason
Hornafirði

hann var að skoða sig um í Mývatnssveit eftir 1955. Hann varð því að notast við ímyndunaraflið um það hvernig þetta og þetta gekk fyrir sig í eldgosum. Það hlýtur að hafa verið mikil upplifun fyrir hann er hann kom að Etnu gjósandi í kringum 1960. Svo var það árið 1964 að hann kom í fyrsta sinn að gjósandi eldstöð hér á Íslandi. Surtsey var þá að gjósa á fullu.

Eftir því sem árin liðu og fleiri ritgerðir birtust eftir hann því virtari varð hann í stéttinni. Árið 1980 var honum svo veitt virtasta staða sem jarðvisindamaður getur líklega yfirleitt látið sig dreyma um. Hann varð prófessor í eldfjallafræði við Hawai-háskóla.

Sama ár (1980) var hann sæmdur íslensku fálkaorðunni og árið 1988 var honum veitt heiðursdoktorsnafnbót við Háskóla Íslands.

Á sínum tíma (líklega 1961–1962) veitti Suður-Múlasýsla honum styrk til rannsóknanna að upphæð kr. 10.000. Hann tjáði mér að hann væri allra hluta vegna afar ánægður með styrkinn og þætti hann rausnarlegur (um mánaðarlaun kennara þá).

Dr. Walker þótti mikið til íslenskra jarðvísindamanna koma og ræddi oft um Sigurð Þórarinsson í því sambandi. Og það að hann skyldi jafnframt vera landsþekktur dægurvísnahöfundur og skemmtikraftur þótti honum sérlega merkilegt. Samskipti sin við Íslendinga lofaði hann í hástert, utan einu sinni. Þegar hann var eitt sinn staddur í Reykjavík á bílnum var brotist inn í hann að næturlagi. Litlu var stolið en ýmislegt skemmt. Nefna mætti annað atriði sem ég fann að olli honum angri fjórða eða fimmta árið sem hann stundaði rannsóknir sínar hérlandis. En honum hafði þá borist það sjónarmið til eyrna hérlandis að óþarfi væri fyrir erlenda jarðvísindamenn að stunda þær rannsóknir sem hann væri með í gangi hér. Íslendingar ættu fjölda góðra jarðfræðinga sem væru fullfærir með svona lagað. Ég fann greinilega að þetta plagaði hann um tíma. En svo minntist hann aldrei á þetta síðar meir. Örugglega varð fjárstyrkurinn frá sýslunni honum annað og meira en peningar.

Síðustu árin í Austfjarðarannsónum sínum var dr. Walker á nýlegum Land/Rover jeppa. Þóttu honum það góð umskipti frá gamla Austin bílnum.

Pann 20. ágúst árið 1961 knúði dr. Walker dyra hjá mér þar sem ég var þá skólastjóri í

Staðarborg í Breiðdal. Erindið var að bjóða mér með í stutta fjallaferð. Hann þurfti að fara langleiðina upp á fjallið Gunnarstind, sem blasti við úr eldhúglugganum minum, til að ná þar í sýni úr bergi. Í ljós hafði komið við nánari rannsókn um veturninn að sýnið, sem hann hafði tekið þar sumarið áður, var á einhvern hátt ófullnægjandi og nú skyldi úr því bætt. Þegar ég býsnaðist yfir þessari fyrirhöfn hans, að sækja einn stein alla þessa leið, brosti hann bara og svaraði eitthvað á þá leið að útkoman úr reikningsdæmi yrði trúlega markleysa ef einn tölustafurinn væri ólæsilegur.

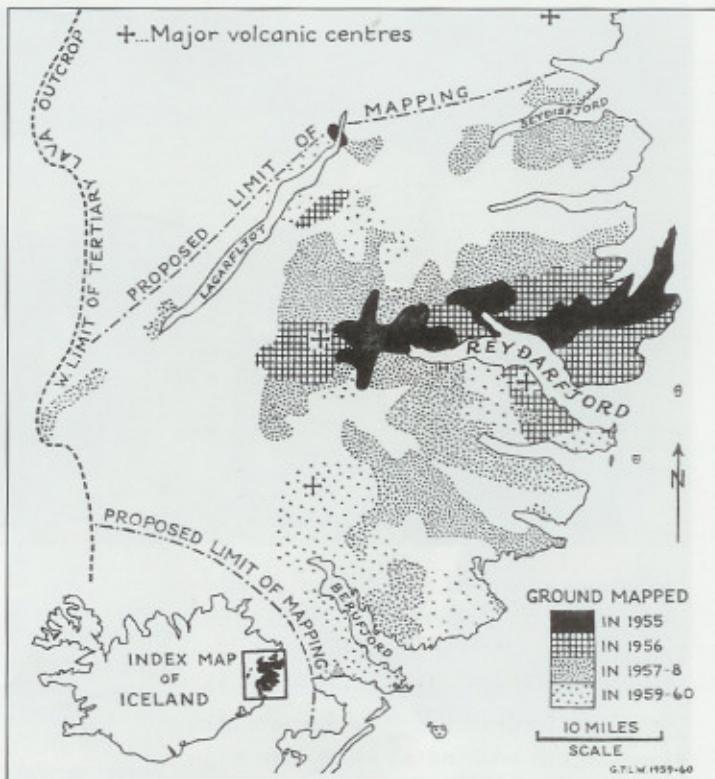
Svo gekk dr. Walker að ákveðnu berglagi þarna hátt í fjallinu, mundaði grjóthamar sinn og stakk nokkrum sýnum í snjáðan bakpokann.

Par sem veður var sérlega gott ákváðum við að fara alveg upp á toppinn á Gunnarstindi. Á leiðinni allt frá bílnum og upp á tind, sem tók rétt um þjár stundir, var dr. Walker að fræða mig um eitt og annað, sem hann las úr berglögunum, eftir því sem þau birtust okkur hvert af öðru. Minnisstæðast er mér tiltekið berg ofarlega í tindinum sem hann sagði að væri viðar að finna, t.d. á Egilsstöðum á Héraði. Þessu átti ég bágð með að kyngja en þá kom hann bara með skotheld rök sem hann sýndi mér svo betur á korti seinna.

Stöku sinnum tylltum við okkur niður til að hvílast og þá reyndi ég að endurgjalda doktornum veittan fróðleik í jarðvísindum með því að þylja fróðleik um það sögusvið sem blasti við fyrir fótum okkar, lifið og tilveruna í byggðarlaginu, allt frá fólkini á bæjunum til viðburða og þjóðsagna.

Leiðangur til sýnasöfnunar í hraunlögum á Austurlandi 1964. Tekin í grennd við Bragðavelli í Álfafirði. Dr. Walker stendur lengst til vinstri aftan við börnin.

Mynd: Ekki vitað hvar tók myndina en hún er fengin úr grein eftir Leó Kristjánsson sem birtist í Jöklum No. 55, 2005.

Svæði sem G. P. L. Walker kannaði á Austurlandi 1955–1960. Kortið er úr grein eftir Leó Kristjánsson sem birtist í Jökli No. 55, 2005.

Einhverju sinni, er við tyltum okkur á uppleið, tókum við upp nesti til að snæða. Ég veitti því strax athygli að hann hafði engin drykkjarföng meðferðis. Aðspurður svaraði hann því til að nóg vatn væri í fjallinu. Viða voru góðir berjahagar á leið okkar sem við nýttum okkur eftir þörfum. Dr. Walker þótti bláber og aðalbláber herra-mannsmatur en krækiber hafði hann ef til vill aldrei borðað en prufaði eftir mína áeggjan og taldi þá að hafa yrði sykur með.

Nánast uppi á tindinum kom jarmandi gemlingur hlaupandi á móti okkur. „Hvaða erindi skyldi þessi kind eiga hingað upp?“ segi ég. Dr. Walker svaraði: „Gæti kindin ekki eins spurt um ferðir okkar?“

Pegar heim í skóla kom stóð svo á að kvenfélagsfundí var nýlokið og setið var við kaffiborð inni í stofunni. Dr. Walker var ófáanlegur til að koma þar inn heldur smeygði hann sér inn í eldhús og létt sem minnst á sér bera. Fljótlega gerðum við svo, göngulúnir garparnir, af-gangs-rjómapönnukökum góð skil. Og hann ítrekaði enn einu sinni hve íslenskur matur á bónabæjum væri mikið ágæti. Á því taldi hann þó eina undantekningu og það var skyr. En sá smekkur breyttist sumarið sem Alison litla var hér með foreldrum sínum. Sú litla sleikti út um þegar mammán prufaði að gefa henni skyr. Fyrir kom þó að hún torgaði ekki skammtinum og þá kom það kannski í hlut föðurins að draga þá litlu að landi.

Á því heimili var ekki til siðs að henda mat. Og viti menn, skyrið varð brátt uppáhaldsmatur allrar fjólskyldunnar.

Mér er nærað halda og ég hef reynar haft spurnir af því að dr. Walker átti ámóta sam-skipti við heimilisfólk á mörgum bæjum, vítt og breitt um Austurland, eins og hér er lýst.

Nú er þessi mikli vísindamaður allur. Maðurinn sem skildi svo merk spor og djúp eftir sig í öllum heimsálfum. Einkum þó á Íslandi og Austurlandi allra helst. Maðurinn sem las á berglagasýrpurnar eins og við lesum á bók. Maðurinn sem opnaði augu svo margra fyrir stórfengleika íslenskrar jarðsögu. Og ekki má gleyma merkum uppgötvunum hans varðandi hamfaragos fyrri tíma hér og þar á jarðarkringlunni.

Ýmsir landar okkar hafa birt greinar um dr. Walker og störf hans. Þar vil ég nefna Pál Imsland (*Náttúrufræðingurinn* 4. hefti 1988, bls. 199–211), Hjörleif Guttormsson (á mörgum stöðum í Árbókum Fl, 1974, 2002 og 2005) og Leó Kristjánsson (minningagrein o.fl.). Sér-staklega þakka ég Hjörleifi og Leó fyrir greið-vikni en til þeirra leitaði ég eftir myndum o.fl.

Prátt fyrir þann aragrúa af fróðlegum greinum, sem til eru eftir dr. Walker um náttúru Íslands og aðgengilegar eru hér á söfnum, hefur lítið af þeim verið þytt á íslensku. Skýringin er líklega sú að þeir sem helst lesa þetta efni eru svo vel læsir á það vísindamál sem þar birtist að þeir þurfa ekki á þýðingum að halda. Eitt sinn, er dr. Walker gaukaði að mér einni af sínum ritgerðum um jarðfræði Austurlands, tók hann fram að hann ætti ekki endilega von að mér gengi vel að skilja það sem þar stæði. Hann hefði sýnt Hazle konu sinni þetta og hún hefði hvorki skilið upp né niður í textanum. Vonandi er þess skammt að bíða að almenningi verði gefinn betri kostur á að kynna sér þessar merku heimildir þýddar á íslensku.

Ég spái því að sá tími komi að Austfirðingar minnist þessa merka manns með viðeigandi „minnisvarða“ á viðeigandi stað. Gaman væri líka að eitthvert náttúru-fyrirbæri yrði á einhvern máta tengt minningu hans. Það þyrfti ekki endilega að vera tindur. Það væri í stíl við þennan hógværa speking að það væri eitthvert það klettabelti eða klettabrik sem áttu þátt í að opna honum og fleirum leyndardóma íslenskrar jarðsögu.

Þeir sem vilja leita sér frekari upplýsinga um dr. Walker gætu t.d. skoðað vefsíðuna:

www.raunvis.hi.is/~leo/greinar/Walker_rit.pdf